

Hoe bereken je de kosten van eenzaamheid?

Haagse Boodschappen-Begeleidingsdienst haalt AOW'ers uit hun isolement

Jannetje Koelewijn

Tachtig voormalig werklozen die 4000 AOW'ers naar de Konmar, de bingo en modehuis Regina brengen. Die met ze een dag naar Giethoorn gaan, of een weekje naar Zuid-Limburg. Maar hoe lang nog? Bij de Boodschappen-Begeleidingsdienst in Den Haag zijn de bezuinigingen van Balkenende I en II al merkbaar.

Ze heeft geen nieuwe kleren nodig, zelfs geen ondergoed. Ze gaat mee, zegt ze, omdat haar man net overleden is. En ze moet toch wat. De uitstapjes naar de Japanse tuin in Naaldwijk en de Langeraarse Plassen waren vol. Dus heeft ze zich opgegeven voor het bezoek aan Modehuis Regina en stapt ze op de vrijdag na Hemelvaart in het busje van de Boodschappen-Begeleidingsdienst waar al vijf andere vrouwen in zitten. „Goeiemorgen.“ „Goeiemorgen.“ „Wat een weer, hè.“ „Zegt u dat, ik heb gisteren de hele middag op mijn balkonnetje gezeten.“ „Gôh, dat u daartegen kunt.“ Achter het stuur zit Dirk Korbee, die 36 jaar automonteur was, maar in de WAO zit sinds hij kort na elkaar zijn beide ouders verloor. Tot zijn veertigste had hij bij hen gewoond. Hij kwam er pas weer bovenop, zegt hij, toen de dokter hem hierheen stuurde. „De mensen die ik help zijn allemaal mijn vaders en moeders.“

Regina van den Berg van Modehuis Regina, op de hoek van de Rabarberstraat en de Mient in Den Haag, staat om elf uur klaar met koffie en koekjes. Later schenkt ze appelsap in en tussendoor laat ze pakjes, blouses en jassen zien. Modehuis Regina, vroeger in breiwool en borstrokken, is gespecialiseerd in kleding voor de wat oudere dame, van maat 38 tot en met maat 52. Regina van den Berg gaat er ook zelf mee naar verzorgings- en verpleeghuizen, maar dit is natuurlijk nog handiger. Als dank heeft ze alle chauffeurs van de BBD een keer een bodywarmer gegeven, met op de rug het logo van de winkel. De vrouw met lippenstift op en een tijgerblouse aan koopt een wit hemdje met kant en een bijpassend broekje. Haar man is ook overleden, zegt ze, en ze maakt zich geen enkele illusie. Maar toch. De vrouw die net ziek is geweest en vijftien kilo is afgevallen koopt een lichtrode rok met een bijpassend jasje. Ze staat te lachen voor de spiegel. De vrouw die de hele ochtend met niemand praat wil graag blazers passen. Maar die zijn er dit jaar niet. Er is wel een driekwart zomermantel, blauw, valt mooi over de heupen. De vrouw koopt hem en daarna wacht ze, weer stil, op een van de klapstoeltjes tot iedereen klaar is. De vrouw die mee is omdat ze toch wat moet zit daar de hele tijd al en vertelt over haar zeven kinderen die allemaal erg goed voor haar zijn, gelukkig maar, want je hoort wel eens anders. Ja, zeggen de andere vrouwen. Je hoort wel eens anders. Je hoort van vrouwen met twaalf kinderen en niet een die zich laat zien.

Willem Willems was veertig jaar loodgieter toen zijn baas vond dat het niet meer ging. Zelf had hij nergens last van, maar het scheen dat hij liep te zwalken over het dak. Hij werd chauffeur op de wijkbus voor bejaarden, in Transvaal, Den Haag, en ja, hoe ging dat. Vroeg zo'n vrouwtje of hij een halfje wit voor haar wilde halen, en als het kan, Willem, ook nog even langs de slager. Dat is nu veertien jaar geleden. Maar de slager ging weg en de bakker ging weg, en naar de supermarkt mocht hij niet, want die was te ver. Dus stapte hij op een dag naar Harry Wassenaar, de ouderenconsulent van het wijkcentrum, en vroeg hem wat hij dacht waar bejaarden nou eigenlijk behoefte aan hadden. Zo begon, in 1991, de Haagse Boodschappen-Begeleidingsdienst, met Willem Willems als voorzitter en Harry Wassenaar als directeur.

Eerst was er alleen een busje met een paar banenpoolers dat mensen naar de Konmar in de Elandstraat reed. Toen gingen die mensen samen koffie drinken bij de McDonalds boven de

Konmar. Daarna bedachten ze dat ze dat ook wel eens in Scheveningen konden doen. En waarom zouden ze de BBD niet vragen om hen naar de Keukenhof te brengen? Of naar Giethoorn? De eerste jaren, zegt Harry Wassenaar, durfde hij geen reclame te maken, want er kwamen meteen al meer klanten dan er bediend konden worden. Willem Willems zegt dat de BBD op eenvoudige en goedkope wijze een probleem bestrijdt waar vele professoren dikke boeken over hebben geschreven. En dat is, zegt hij, de eenzaamheid. In het begin was dat de verborgen doelstelling van de BBD, nu al lang niet meer. Op de affiches van de BBD staat: alles went, behalve isolement.

Uit de activiteitenfolder van juni. Zondag: Van Bommelerwaard tot Maasland. Van oorsprong een fietsroute, maar ook best toegankelijk voor onze busjes. Maandag: Bingo Buitenhaag. Natuurlijk met zelfgebakken pannenkoeken als traktatie. BBD-prijs 4 euro, Ooievaarsprijis 2 euro, inclusief prijzen en koffie. Dinsdag: Japanse tuin in Clingendael, Paardentram in Delft, Nieuwkoop. Woensdag: Dijk- en Dorpentocht, onder dit motto trekken wij er vandaag op uit. Ooievaarsprijis 7 euro. Donderdag: Konmar. Enzovoort. Op woensdagochtend 28 mei kunnen mensen vanaf negen uur bellen om zich op te geven voor de nieuwe maand. Vanaf tien voor negen beginnen op het kantoor van de BBD, een oud gebouw aan het Westeinde in Den Haag, vier telefoons tegelijk te rinkelen. Om half elf zit alles vol. En dan mogen mensen, sinds de BBD geen nieuwe werknemers meer kan aanstellen (beslissing van Balkenende I), nog maar twee dingen kiezen. De zoon van een klant was daar boos over, zegt Harry Wassenaar. Hij belde op om te klagen. Een uur later belde de andere zoon. Hoe kon de BBD dat doen? Hun moeder kwam al zo weinig de deur uit. Aha, zei Harry Wassenaar. U woont in Den Haag? En u neemt uw moeder zelf ook wel eens mee?

Willy Caron, zanger, dirigeert iedere maandagmiddag het koor van de BBD, ook aan het Westeinde, de zaal zit altijd vol. De mensen komen om half twaalf, betalen 2 euro aan penningmeester Joke Wolfers, met Ooievaarspas 1 euro, ze krijgen koffie en soep, en om een uur begint het zingen. De Kleppermars. Breng eens een zonnetje onder de mensen. Zoete lieve Gerritje. Droomland. Heerlijk land van mijn dromen, ergens hier ver vandaan, waar elk zo graag wil komen, daar waar geen leed bestaat. Een vrouw in een lichtpaars pakje fluistert dat dit niet leuk is als je je man hebt verloren. Ze wijst naar haar buurvrouw die met een zakdoekje haar ogen dept. Ook haar man verloren. Daar vindt men jeugd en vreugd weer. Kent men geen arm en rijk. Daar is geen zorg en geen smart meer. Allen zijn wij daar gelijk. Willy Caron zegt vanachter de piano dat de vrouwen hun tranen moeten drogen. „Lachen!" Hij trekt met zijn handen zijn mondhoeken omhoog. „Zo! En zingen hè!" Twee reebruine ogen.

Daarna vertelt hij dat hij heel goed weet hoe vreselijk moeilijk mensen het hebben, zelf heeft hij deze week ook iets vreselijks meegemaakt. „Ik heb ook pijn. Ik ga dat u niet allemaal vertellen. Daar komt u niet voor. Maar mijn zoon... Hij is zo vreselijk overspannen... Hij moet nu..." Ja, knikken de vrouwen in de zaal. (Er zijn twee mannen.) Ja, dat kennen ze. „Nu weer zingen!", roept Willy Caron. Wat later de toekomst biedt, dat weten wij mensen niet.

Op een dag ging Harry Wassenaar naar de bedrijfsleider van de Konmar in de Elandstraat, de BBD bestond nog maar net. Wij brengen de klanten naar jullie toe, zei hij. Kunnen jullie ook wat voor ons doen? Het begon met geld voor een affiche. Toen werd het 10.000 gulden. Nu betaalt de Konmar het drukwerk van de BBD, 30.000 euro per jaar. De busjes, veertien inmiddels, mogen gratis op het parkeerdek staan. Harry Wassenaar ging ook naar alle fondsen die hij maar bedenken kon, naar rijke en minder rijke particulieren en naar nog veel meer. En toen kwam wat hij noemt de grote doorbraak: de Melkertregeling, sinds het eind van Paars ook wel ID-regeling (Instroom en Doorstroom). Dat was in 1996. De BBD kon mensen gaan betalen. Mensen konden er ook carrière gaan maken. Zoals Richard Özbey, die na langdurige werkloosheid begon als vrijwilliger. Na de havo had hij eigenlijk nooit wat gedaan. Hij werd gestuurd door de sociale dienst. Hij werkte zo hard dat hij na een jaar een

Melkertloon kreeg. Nu is hij de chef van het kantoor, regelt de interne zaken, en is een van de drie mensen bij de BBD die regulier betaald krijgt. (De andere twee zijn Harry Wassenaar en de coördinator van Dicht bij Huis, voor klanten met acute problemen.) Richard Özbey zegt het vol trots. Regulier. Hij heeft zijn vriendin bij de BBD leren kennen. Ze rijdt op een van de busjes.

M'hemmed Khouliani is niet regulier maar ID'er, ook nadat hij was begonnen als vrijwilliger. Toen hij kwam, zegt hij, sprak hij nauwelijks Nederlands. En het leek hem niks, boodschappen doen met oude mensen. Nu heeft hij spijt dat hij zijn vrouw er niet bij heeft gehaald toen het nog kon. Ze zorgt voor een neefje van hen, ze heeft zelf geen kinderen, en het neefje is bijna groot. M'hemmed Khouliani spreekt nu wel Nederlands, hij is goed in sjongejongejonge dat heb ik weer zeggen, of ik kom eraan schatje, wacht nou toch effe als hij bij het ophalen van de klanten iemand ziet wankelen bij de voordeur.

De begeleiding bij de meters tussen busje en huis - dat is, zegt Harry Wassenaar, wat de BBD onderscheidt van een gewone taxi. En de prijs natuurlijk. Alle ritjes in Den Haag kosten 2 euro, met Ooievaarspas 1 euro. Die Ooievaarspas - die wegens bezuinigingen waarschijnlijk binnenkort wordt afgeschaft - is voor alle inwoners van Den Haag met alleen AOW. Bijna alle klanten van de BBD hebben alleen AOW. En ze zijn bijna altijd slecht ter been. Op een dag vroeg Parnassia (het Riagg) in Den Haag of de BBD voor hen de dementerende en andere hulpbehoevende ouderen van en naar de dagopvang wilde gaan brengen, voor 6 euro per persoon per dag. De chauffeurs van het taxibedrijf die het eerst deden hielpen de mensen niet bij het in- en uitstappen. Ze brachten de mensen ook niet naar binnen, dat mocht niet volgens hun CAO. Daarna vroeg de Openbare Bibliotheek in Den Haag of de BBD boeken wilden gaan brengen en halen, voor alle mensen die niet meer naar de bibliotheekbus kunnen komen. Verzorgingshuis Transvaal vroeg de BBD om warme maaltijden te gaan bezorgen. Dat zijn er nu een paar honderd per dag, 1 euro 20 per maaltijd. Ziekenhuizen in Den Haag bellen de BBD als ze op vrijdagmiddag patiënten ontslaan en er niemand is om eten in huis te halen. Eigenlijk moet Thuiszorg dat doen, zegt Harry Wassenaar. Maar Thuiszorg heeft geen tijd. En mensen moeten voor hulp van Thuiszorg een indicatie hebben, een goedkeuring van de AWBZ. En die is er meestal niet zo snel. De BBD heeft ook een afdeling voor juridische problemen. Die verwijst door naar een advocatenkantoor dat gratis advies geeft. De gemeente Den Haag heeft de BBD net opdracht gegeven om de Ouderenmanifestatie 2003 te regelen, in het Congrescentrum.

Waarom is Harry Wassenaar nooit een echt bedrijf begonnen, als hij blijkbaar zo goed kan organiseren. Ach ja, zegt hij. Ach ja, zegt ook Richard Özbey die naast hem zit in het kantoor van de BBD. Ze zeggen iets over de prijzen die ze hun klanten dan zouden moeten vragen - 17 euro per rit, en dan hadden ze er alleen de kosten nog maar uit. Dat zouden de mensen voor wie ze werken nooit kunnen betalen. De BBD zou dan voor de winst gaan werken, zeggen Harry Wassenaar en Richard Özbey. Niet meer voor het goede doel. Daar hebben ze geen zin in. Harry Wassenaar zegt dat hij ook geen zin heeft in het geregelde van een echt bedrijf, met vaste werktijden en controle en taken die gedaan moeten worden, ook al weet niemand meer waarom. Daar had hij, zegt hij, al een hekel aan toen hij nog in het officiële welzijnswerk zat.

Joke Wolfers werkte op een advocatenkantoor, hoge pieten en baronessen, toen ze op een dag van de trap viel - de roeden zaten niet goed vast. Eerst leek ze alleen een hersenschudding te hebben, maar na een paar weken raakte ze verlamd. Ze was 20. In Bloemendaal, waar ze was opgenomen, werd een foto van haar hoofd gemaakt, en toen zag ze het zelf al. Een bloedprop. „Ik heb mezelf weer leren lopen“, zegt ze. Ze vertelt het terwijl ze door Artis loopt, achter de rolstoel van haar moeder. Haar moeder kreeg een stuk balkonrand op haar rug toen ze jong was, maar ze kreeg er pas last van na de geboorte van haar kinderen. „Ik heb er drie“, zegt ze. „Maar van die andere twee hoor ik nooit wat.“

Jaloezie, denkt ze, omdat zij het zo goed met Joke kan vinden. „Jaloezie is erger dan kanker." Ze wonen bij elkaar. Ze hebben samen de BBD ontdekt. Eerst gingen ze allebei als klant mee. Maar Joke Wolfers is nu vrijwilligster - zij mag gratis mee. Ze hebben haar gevraagd om in dienst te komen, zegt ze. Maar dat doet ze niet. Ze heeft artritis en Meunière, de ene dag kan ze alles, de volgende dag niets. Kijk, nou moet ze de rolstoel over een bruggetje duwen. „M'hemmed! Henk! Komen jullie even helpen?"

De twee vrouwen uit De la Reystraat, ze wonen in hetzelfde portiek, zitten om half een op een bankje bij de chimpansees hun meegebrachte boterhammen op te eten. Ze hebben ook een thermoskan met koffie bij zich. „Ik zou wel een kopje koffie kunnen betalen hoor", fluistert de een. „Maar zij niet. Zij heeft AOW, maar ik heb pensioen." Ze is op haar dertigste bij haar man weggelopen, zegt ze. Maar ze is nooit gescheiden. En hij was ingenieur. „En ik ben gaan werken hè." Verkoopster bij Schröder. „Ik was apothekersassistente", zegt haar buurvrouw. „Maar toen we trouwden moest ik stoppen van mijn man." Vier zoons kreeg ze. Bij de laatste zei de dokter dat het hem speet - weer een met alles erop en eran. „Maar ik heb schatten van schoondochters", zegt ze. „Dat heb jij dan weer", zegt de vrouw met het pensioen. Ze zijn vriendinnen geworden door de BBD, zeggen ze. Ze maken twee keer per maand een uitstapje, maakt niet uit waarheen. Op andere dagen zitten ze samen te borduren en te breien. „Wij vervelen ons nooit", zegt de een. „Nee", zegt de ander. „We kennen het woord niet eens."

Op dinsdag 27 mei komt er op het kantoor van de BBD een brief binnen van de gemeente Den Haag. Forse bezuinigingsmaatregelen... gevolgen voor uw instelling... u wordt verzocht... Op het bijgevoegde formulier staat dat acht van de 47 ID'ers moeten verdwijnen. Graag voor 5 juni voor akkoord tekenen en terugsturen. Harry Wassenaar zegt dat hij er doodziek van is. Hij zegt dat de wethouder, Pierre Heijnen van de PvdA, hem in januari nog beloofd, nee, gegarandeerd heeft dat er geen mensen bij de BBD weg hoeven. Richard Özbey zegt: „Er gaat hier niemand weg. Of we gaan allemaal weg." Harry Wassenaar: „Ik ga hem voor de rechter dagen. Ik heb die uitspraken op een videoband." Op dat moment wordt er een brief van de CDA-fractie Den Haag bezorgd. Een uitnodiging voor een werkconferentie, thema: betrouwbare overheid, betrokken welzijnswerk. „Jaja", zegt Harry Wassenaar. Hij zou wel eens uitgerekend willen zien wat die forse bezuinigingsmaatregelen opleveren. Acht ID'ers die terug naar de bijstand moeten en er tot hun AOW niet meer uitkomen. Duizenden mensen die eerder naar een verzorgingshuis moeten omdat ze zonder hulp de deur niet uit kunnen. Voor een taxi hebben ze geen geld. Bovendien geeft de taxichauffeur ze geen arm. Voor een taxi van het ziekenfonds moeten ze een indicatie hebben. Met vakantie kunnen ze ook niet meer, zegt Harry Wassenaar. Voor de vakanties van de Zonnebloem of het Rode Kruis moeten ze ook een indicatie hebben. „Het komt erop neer dat meer AOW'ers eenzaam thuis zullen zitten. Plaatsen in het verzorgingshuis zijn er ook niet." Maar hoe, zegt hij, bereken je de kosten van eenzaamheid?

(De wethouder, Pierre Heijnen van de PvdA, zegt een paar dagen later door de telefoon dat hij ervoor zal zorgen dat er geen mensen ontslagen worden bij de BBD. Hij vindt, zegt hij, de bezuinigingen ook verschrikkelijk. Maar kan er niks aan doen, zegt hij. Het is de schuld van Zalm en Balkenende.)

Op de vrijdag na Hemelvaart rijdt Dirk Korbee 's middags naar de Sportlaan, bij Scheveningen. Echtbaar, inklapbare rolstoel, apotheek, Albert Heijn staat er op zijn briefje. Aan de Sportlaan staan dure huizen, Dirk Korbee vraagt zich af of hij te maken krijgt met misbruik. Het echtpaar staat al op de stoep, de man in de rolstoel, de vrouw ernaast. De man kan niet staan, hij kan zich niet eens bewegen. Dirk Korbee moet hem onder zijn oksels omhoog tillen en de bus in hijsen. Als hij het had geweten, zegt hij, had hij de rolstoelbus genomen. „Ik heb het gezegd hoor", zegt de vrouw. Het is de eerste keer dat ze iets met de BBD doet. Haar man heeft Parkinson, en hij heeft net zijn dijbeen gebroken. Volgens

Thuiszorg kan hij best een uurtje alleen zijn. Dus komt er geen hulp als zijn vrouw even weg moet. Volgens zijn vrouw kan hij niet alleen zijn. Maar voor een bezoek aan de apotheek kan ze geen roltoeltaxi krijgen, zegt ze. Ook niet voor de boodschappen. En ze wil wel eens even naar buiten. „Dus ik dacht, wat moet ik? De kinderen hebben er geen zin in. Bovendien, die werken overdag." Dirk Korbee rijdt naar Laan van Meerdervoort en tilt de man voor de deur van de apotheek weer in zijn rolstoel. Hij wijst naar de bankjes verderop, bij de ijssalon. „Ik ga de andere bus halen", roept hij vanachter zijn stuur. „Wilt u daar wachten? Ik ben over een uur terug."

Herkomst en toekomst

De Boodschappen-Begeleidingsdienst, opgericht in 1991, is een stichting met nu nog 47 werknemers (Melkertbanen), 38 vrijwilligers, 4000 klanten, en een jaaromzet van twee miljoen euro waarvan, lonen niet meegerekend, 8 procent overheidssubsidie. De gemeente Den Haag draagt per jaar 70.000 euro bij. Ruim 700.000 euro komt van sponsors, onder anderen Fonds 1818, het Oranje Fonds, het Nationaal Fonds Ouderenhulp, de Stichting Nuts Ohra, de Konmar en Radio TV West. Verder zijn er veel particuliere donateurs. Medewerker Richard Özbey was, zeven jaar geleden, de eerste die geld stortte: 55 gulden.

Wethouder Pierre Heijnen zei gisteren, nadat hij dit verhaal gelezen had, dat hij hoe dan ook wil voorkomen dat bij de BBD mensen worden ontslagen. Maar er zullen wel, door natuurlijk verloop, acht banen moeten verdwijnen, waarvan dit jaar nog vier. Dat is voor de BBD heel nadelig, omdat het een organisatie is met maar drie reguliere banen. Er kunnen geen mensen `doorstromen', zoals dat heet. Minder Melkertbanen betekent geleidelijk aan een kleinere BBD.

Harry Wassenaar, de directeur van de BBD, denkt nu na over andere manieren om aan geld voor werknemers te komen. Hij wil proberen om te gaan samenwerken met Thuiszorg, om op die manier geld te kunnen krijgen van de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten). Dat zou wel betekenen dat zijn klanten een indicatie moeten hebben van de AWBZ, een soort goedkeuring, dat ze de hulp echt nodig hebben. Veel klanten van de BBD komen volgens hem al jaren in aanmerking voor zo'n indicatie. Alleen weten ze dat niet. Binnenkort krijgt de BBD er waarschijnlijk een nieuwe afdeling bij - een afdeling die klanten gaat helpen uitzoeken of ze recht hebben op een zogenaamd persoonsgebonden budget uit de AWBZ, waarmee ze vervolgens de diensten van de BBD kunnen betalen.

Copyright 2003 - NRC Handelsblad
Bron: <http://www.bbddenhaag.nl/nrc.htm>